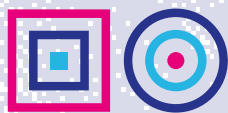

Factcheck Connect

Factchecking Deep Dive 2

MEDIA &
DEMOCRATIE

BEELD &
GELUID

NIEUWSCHECKERS

Inhoud

Inleiding en opzet	3
Deep Dive 2: Klimaat	4
Methode	5
1. Smaken van klimaatontkenning	5
2. Complottheorieën	7
3. Klimaatuitstel	9
4. Overdreven klimaatenthousiasme	10
5. Oorsprong en verspreiding	11
Overzicht factchecks en artikelen van Nieuwscheckers voor Deep Dive 2	12
Verslag onderzoeksproces Deep Dive 1	13

Dit onderzoek werd uitgevoerd door Nieuwscheckers en gecoördineerd door het Nederlands Instituut voor Beeld & Geluid in het kader van het onderzoeksproject 'Factcheck Connect', en is tot stand gekomen dankzij een subsidie van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

Ter voorbereiding op de Deep Dive Klimaat voerden Beeld & Geluid en Nieuwscheckers een verkennend gesprek met Milieudefensie. Het gesprek hadden als doel om gezamenlijk te verkennen welke vormen van misleidende informatie en desinformatie over klimaat de organisatie signaleert op (sociale) media, en waar eventueel behoefte was aan nader onderzoek of correctie. Op basis daarvan kon de Deep Dive beter afgestemd worden op de informatiebehoefte en uitdagingen die in de praktijk werden ervaren.

Inleiding en opzet

Factchecking is een intensieve en tijdrovende taak, maar de potentiële maatschappelijke impact ervan is aanzienlijk. Gerichte factchecking kan de kennis over feiten vergroten, de herkenning van desinformatie bevorderen en het vertrouwen in media stimuleren. Om dit effect te maximaliseren, blijkt het van cruciaal belang de beschikbare middelen gericht in te zetten op urgente maatschappelijke thema's en samenwerking te zoeken met relevante maatschappelijke partners.

In het kader van het project Factcheck Connect voert het team van Nieuwscheckers (het factcheck-initiatief van de Universiteit Leiden) gedurende een langere periode van ongeveer negen maanden zogenaamde Factchecking Deep Dives uit. Tijdens de projectduur worden in totaal vijf maatschappelijk urgente thema's behandeld, waaronder migratie, klimaat en LHBTI+. In dit rapport presenteren we de tweede Deep Dive over klimaat.

Het primaire doel van deze Deep Dives is om factcheckers en maatschappelijke partners in deze periodes van intensieve factchecking nauw met elkaar te laten samenwerken. Deze aanpak bevordert de kruisbestuiving tussen beide partijen en maximaliseert de maatschappelijke impact van de factchecks. De keuze van de thema's en de betrokken partners werd bepaald op basis van actualiteit en urgentie, waarbij de redactionele vrijheid van de factcheckers te allen tijde in acht werd genomen.

De kennis en het netwerk van BENEDMO (de Vlaams-Nederlandse samenwerking tegen desinformatie), met Beeld & Geluid als penvoerder, werden effectief benut bij het verkennen van de meest impactvolle onderwerpen en partners. Elke Deep Dive resulteert in een serie factchecks en een samenvattend artikel of diepe analyse.

Kernobjectieven

De intensieve periodes van factchecking zijn gericht op een meerledig doel, waarop voor de tweede Deep Dive in dit rapport wordt geëvalueerd:

1. Bevorderen van samenwerking: Het stimuleren van structurele samenwerking tussen factcheckers en maatschappelijke partners.

2. Vergroten van de maatschappelijke impact: Het maximaliseren van het bereik en de relevantie van factchecking.

3. Bijdragen aan maatschappelijke kennis: Het vergroten van kennis over feiten en het herkennen van desinformatie.

4. Versterken van mediavertrouwen: Het positief bijdragen aan het vertrouwen in de media.

Dit rapport biedt inzicht in de resultaten en geleerde lessen van de Deep Dive Klimaat

Deep Dive 2: Klimaat

In november was er in Brazilië een klimaattop waar veel landen bijeen kwamen om maatregelen tegen klimaatverandering te bespreken. De resultaten van de top waren sober en er werd niet gesproken over het terugdringen van fossiele brandstoffen zoals kolen, olie en aardgas. Dat terwijl het verbranden van zulke brandstoffen de hoofdoorzaak is van klimaatverandering. De uitstoot van gasen zoals koolstofdioxide (CO₂), die het broeikaseffect versterken, neemt tegelijkertijd onverminderd toe.

Ook elders verslapt de aandacht voor het klimaat. Tijdens de Tweede Kamerverkiezingen van 2025 stond het onderwerp niet hoog op de agenda. Het was nauwelijks een thema in de campagne, waarin onderwerpen als de wooncrisis, defensie en migratie de boventoon voerden. Bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2023 was er meer aandacht voor. Ook oliebedrijven maken zich minder hard voor het klimaat de afgelopen jaren en vertragen groen beleid.

En nu Donald Trump sinds 2025 weer de scepter zwaait in de Verenigde Staten, wordt milieubeleid actief tegengewerkt. Zo introduceerde hij een verbod op nieuwe windprojecten, dat overigens door een rechter van tafel is geveegd, wil hij meer fossiele brandstoffen oppompen, en zijn de Verenigde Staten weer uit het klimaatakkoord van Parijs gestapt. Ook probeert de regering-Trump de klimaatwetenschap te ontmantelen. De menselijke uitstoot van broeikasgasen wordt niet langer genoemd als oorzaak voor klimaatverandering op de website van de Environmental Protection Agency (EPA) en het toonaangevende en cruciale instituut voor klimaatwetenschap NCAR wordt gesloten om "klimaatalarmisme" tegen te gaan.

De term 'klimaatalarmisme' frame het klimaatprobleem als overdreven door degenen die het aanklaarten te presenteren als druktemakers over niks. Een andere vorm van framing is klimaatontkenning, waarbij wordt getwijfeld aan het bestaan van klimaatverandering of de menselijke invloed daarop. Volgens Harvard-hoogleraar en wetenschapshistoricus Naomi Oreskes kwam de klimaatontkenning in 2025 na een eerdere opleving tussen 1992 en 2010 weer in een stroomversnelling. Klimaatontkenners zijn in de Verenigde Staten aan de macht gekomen en argumenten die zij gebruiken, doken ook op in de Nederlandse politiek. Oude argumenten die berusten op onwaarheden werd nieuw leven ingeblazen.

Methode

Ook online gaat er mis- en desinformatie rond over klimaatverandering. In december 2025 en januari 2026 hebben Nieuwscheckers verschillende van die online beweringen over klimaat gecheckt. Ook zijn we in de [factcheckdatabase van BENEDMO](#) op zoek gegaan naar factchecks over het onderwerp om de onwaarheden over klimaatverandering en de frames daarachter in kaart te brengen. We hebben gezocht naar Nederlandstalige checks waarin de woorden "klimaat", "broeikasgas", "broeikaseffect", "methaan", "CO2" of "opwarming" voorkomen en waarin de gecheckte beweringen als onwaar bestempeld zijn. Voor iedere bewering waar meerdere factchecks over waren, is maar één check opgenomen. Ook werden relevante checks meegenomen die we later tegenkwamen of die later geschreven zijn. Dit leverde 160 factchecks op.

Deze pagina van het United Nations Development Program (UNDP) heeft een indeling van klimaatdesinformatie, aan de hand waarvan we de beweringen die we vonden hebben ingedeeld:

- Klimaatontkenning: ontkennen dat het klimaat aan het veranderen is of, in meer subtielere vorm, ontkennen dat de mens verantwoordelijk is of dat er urgentere problemen zijn.
- Complottheorieën: klimaatverandering afschilderen als complot dat door elites wordt gebruikt om allerlei maatregelen door te drukken of macht uit te oefenen.
- Klimaatuitstel: twijfelen aan de effectiviteit of noodzakelijkheid van klimaatmaatregelen.
- Greenwashing: bedrijven en instituten die doen lijken of ze bezig zijn met het klimaatprobleem, maar het in werkelijkheid vooral bij het oude houden.

De vier categorieën van het UNDP zijn vrij breed, dus hebben we een aantal subcategorieën geïdentificeerd, deels aan de hand van [De Twijfelbrigade](#) (2014) van Jan Paul van Soest, een adviseur op gebied van duurzaamheid. Daarin bespreekt hij verschillende soorten klimaatsceptici en de argumenten die zij inzetten.

Van greenwashing vonden we weinig voorbeelden en dit hebben we daarom geschaard onder de categorie van overdreven klimaatenthousiasme, waarin de ernst van klimaatverandering, mate van vervuiling of de effectiviteit van klimaatmaatregelen overdreven wordt. De meeste onjuiste beweringen kwamen uit de hoek van klimaatontkenners en complotdenkers, terwijl een kleiner deel overdreven klimaatenthousiasme betreft.

1. Smaken van klimaatontkenning

Het vaakst kwamen we berichten tegen die lezen als klimaatontkenning, in totaal 65, meer dan een derde van het totaal. De definitie die het UNDP hanteert is breed, van regelrechte ontkenning van het probleem, tot het erkennen van het probleem, maar beargumenteren dat er grotere branden te blussen zijn. Daarom hanteren we bij klimaatontkennende beweringen ook de indeling van verschillende klimaatsceptici en hun argumenten uit *De Twijfelbrigade*.

1.1 Klimaatverandering bestaat niet | 22 beweringen

De meest voorkomende variant van gefactcheckte klimaatontkenning is de regelrechte ontkenning van het bestaan van klimaatverandering of de gevolgen daarvan. Dit soort berichten passen bij wat Jan Paul van Soest 'trend-sceptici' noemt: mensen die er niet van overtuigd zijn dat er sprake is van wereldwijde opwarming. Hier vonden we 22 voorbeelden van, waarvan er vier het stijgen van de zeespiegel ontkennen. Deze beweringen berusten op lokale dalingen van de zeespiegel, historische foto's die geen stijging zouden tonen en baden die in de Romeinse tijd boven de zeespiegel gebouwd zijn en nu nog steeds daar liggen (feitelijk stammen ze uit de negentiende eeuw).

Verder wordt ook beweerd dat de aarde niet langer opwarmt, dat de gemiddelde temperatuur sinds 1880 is gedaald, dat er geen statistisch aantoonbare toename van de temperatuur is sinds 1970, dat

orkanen niet intenser worden door klimaatverandering, en dat bosbranden zijn aangestoken door een pyroomaan (terwijl de invloed van klimaatverandering wordt ontkend). Ook zou een rapport van de Intergouvernementele Werkgroep inzake Klimaatverandering (IPCC) van de Verenigde Naties laten zien dat het aantal weerrampen niet is toegenomen, waarbij de context dat het gaat om verschillende metingen die wereldwijd op verschillende manieren zijn uitgevoerd, wordt weggelaten. En een onderzoek naar vermeende temperatuurdalingen in Groenland zou ook betekenen dat klimaatverandering niet bestaat, terwijl de resultaten statistisch niet significant zijn.

De hierboven besproken claims interpreteren klimaatonderzoek, nieuwsberichten of foto's verkeerd of geven helemaal geen bron. Twaalf van de beweringen die klimaatverandering compleet ontkennen maken gebruik van een specifieke techniek: selectief shoppen in data. Hier worden bijvoorbeeld satellietdata van de hoge atmosfeer gebruikt om te ontkennen dat juli 2019 de tot dan toe warmste maand ooit gemeten was. En hier wordt beweerd dat de aarde afkoelt omdat 2025 gemiddeld iets kouder was dan 2024, wat de trend van opwarming op langere termijn negeert. Verder zou Europa niet het snelst opwarmende continent zijn en klimaatverandering ook niet bestaan omdat de koraaldekking van het Groot Barrièrerif wat toenam, omdat de temperatuur daalde in een deel van de Atlantische Oceaan en omdat klimaatwetenschappers geen rekening zouden houden met verstedelijking bij het meten van temperaturen. De overige factchecks gaan over beweringen die de nadruk leggen op een tijdelijke groei van ijs op Antarctica (die recent weer afneemt) of gletsjers die naar voren schuiven (wat

verkeerd geïnterpreteerd wordt als het groeien van die gletsjers). In deze gevallen wordt gefocust op een beperkt deel van de juiste data, terwijl de bredere trends een ander beeld schetsen.

1.2 Klimaatverandering wordt niet veroorzaakt door de mens | 13 beweringen

Alle vulkanen die actief waren op 6 oktober 2025. Foto: Volcanodiscovery.com.

Daarnaast zijn er beweringen die klimaatverandering niet ontkennen, maar de invloed van de mens daarop wel: de zogenoemde attributie-sceptici, aldus *De Twijfelbrigade*. Zij dragen veelal andere oorzaken aan voor de klimaatverandering, zoals toenemende straling van de zon, de as van vulkanen, magnetische ompoling, of natuurlijke variatie. Soms noemen ze meerdere van deze factoren, en soms ontkennen ze menselijke invloed zonder nadere toelichting. In een opmerkelijk geval wordt de toename van CO2 in de atmosfeer niet toegeschreven aan het verbranden van fossiele brandstoffen, maar aan CO2 die mensen uitademen.

Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2022 wilde de lokale partij Stadsbelang Utrecht ook "realiteitszin" in het klimaatbeleid, want er zouden miljoenen bomen moeten worden geplant om de uitgedemde CO2 van de Utrechtenaren te compenseren, terwijl dit niet bijdraagt aan de klimaatverandering. In deze twee gevallen wordt de menselijke invloed tegelijkertijd wel en niet ontkend.

Ook wordt ter discussie gesteld wat klimaatwetenschappers van dit onderwerp vinden. Rond 2009 was onduidelijk of 98% van de klimaatwetenschappers het er mee eens was dat de mens achter klimaatverandering zat. Een onderzoek hierover had alleen gekeken naar wetenschappers verbonden aan klimaatpanel IPCC. Anno 2024 was er wel onderzoek gedaan dat meer dan 97% van de klimaatwetenschappers dit gelooft, volgens een andere factcheck. Dit gegeven wordt ter discussie gesteld om de menselijke invloed op het klimaat verder te betwifelen.

1.3 Bagatellisering | 11 beweringen

Bagatellisering maakt de invloed van de mens op klimaatverandering klein, en doet alsof gevolgen wel mee zullen vallen of juist positief zullen zijn. Drie van de beweringen die we hierover vonden focussen op het feit dat CO2 en methaan maar een heel klein deel van de totale atmosfeer uitmaken. Dat klopt, maar zegt weinig over de invloed van die gassen op klimaatverandering. Ook wordt voorspeld dat de opwarming ten gevolge van CO2 binnenkort zal afvlakken, wat niet klopt, werd beweerd dat we in Nederland geen last kunnen krijgen van een watertekort door klimaatverandering omdat we een 'waterland' zijn, dat een Boeing 747 net zoveel broeikasgassen uitstoot als een boer die 20 miljoen

liter melk en 132 duizend kilo vlees produceert en dat een hittegolf veroorzaakt door klimaatverandering, 'gewoon zomerweer' is. Het hete zomerweer uit 2022 zou volgens sociale mediagebruikers ook niets zijn vergeleken met de hittegolf van 1976 maar dit type weer komt sindsdien wel vaker voor.

Dit soort beweringen komen het meest overeen met wat in De Twijfelbrigade 'effect-sceptici' wordt genoemd, omdat deze groep deels of helemaal overtuigd is van het bestaan van klimaatverandering en de menselijke invloed daarop, maar betwijfelt of de gevolgen wel negatief zijn. De bagatellisering past daarin ('het zal allemaal wel meevallen'), maar bijvoorbeeld ook beweringen dat de toename van CO2 in de dampkring goed is, omdat CO2 voedsel is voor planten, en dus goed voor de natuur. Zie hier en hier. Dit soort beweringen negeert de negatieve effecten van CO2 en het feit dat het overschot aan CO2 de opname van de stof door planten juist tegen kan werken.

Van Soest schrijft ook over 'kosten/baten-sceptici', die vinden dat de kosten om klimaatverandering tegen te gaan niet opwegen tegen de schade die het zal veroorzaken. Dit soort scepticus wil soms de focus leggen op het feit dat het aantal doden door weerrampen sterk is afgenomen, terwijl dat weinig zegt over of er wel of geen sprake is van een klimaatcrisis.

1.4 Maar gister regende of sneeuwde het | 8 beweringen

Naast de brede categorieën van soorten sceptici, identificeert Jan Paul van Soest ook een aantal veelgebruikte klimaatsceptische argumenten in *De Twijfelbrigade*. De meeste kwamen we niet tegen in

factchecks, maar een aantal wel. Een voorbeeld: het wijzen naar slecht weer als bewijs tegen de klimaatverandering, oftewel anekdotisch bewijs. Het gaat hier als het ware om een sub-variant van het selectief shoppen in data en wordt in De Twijfelbrigade "Niks klimaatverandering, we reden bijna een Elfstedentocht" genoemd.

Hier vonden we acht voorbeelden van, waarbij vaak wordt gewezen naar sneeuw en vorst, die de opwarming van de aarde moeten weerleggen. Soms gaat dit ook over relatief koud en regenachtig weer. Deze beweringen gaan voorbij aan het feit dat klimaatverandering plaatsvindt op een schaal die langer duurt dan dagen, weken, maanden en zelfs jaren. En dat klimaatverandering niet alleen droger en warmer weer, maar ook andere vormen van extreem weer in de hand werkt.

1.5 Heel lang geleden was het warmer | 7 beweringen

Een handvol beweringen grijpt terug op het geologische verleden om klimaatverandering te ontkennen. Dit soort beweringen, waar we zeven voorbeelden van hebben gevonden, komen vaak aanzetten met grafieken waaruit blijkt dat het CO2-niveau in de lucht (of de gemiddelde temperatuur) tegenwoordig veel lager is dan duizenden tot miljoenen jaren geleden. Dit gaat vaak hand in hand met beweringen dat het 'klimaat altijd verandert', een frase die ook in de lijst van argumenten in De Twijfelbrigade genoemd wordt, met als impliciete of expliciete boodschap dat de mens er geen invloed op heeft. Dit gaat voorbij aan het feit dat de temperatuur en het CO2-niveau in de lucht de afgelopen 200 jaar flink zijn toegenomen en dat het beeld bij deze beweringen te breed wordt getrokken: min of meer het tegenovergestelde van selectief shoppen in de data.

1.6 Vroeger werden andere dingen gezegd over het klimaat | 4 beweringen

Andere klimaatontkennende beweringen grijpen terug op een recenter verleden, aldus de argumentenlijst in De Twijfelbrigade. In 1971 zei NASA dat er een nieuwe ijstijd zat aan te komen, maar toen stond de klimaatwetenschap nog in de kinderschoenen. Ook doken er de afgelopen jaren meerdere covers op van het tijdschrift Time, zogenaamd uit de jaren zeventig, die de ijstijd ook zouden aankondigen, maar vervalst of uit de context gehaald zijn. Verder werd een klimaatwaarschuwing uit 1989, waarin gesteld werd dat er voor 2000 actie nodig was, verkeerd geïnterpreteerd. Het betekende namelijk niet dat naties rond het jaar 2000 niet meer zouden bestaan. De rode draad is dat klimaatverandering vroeger zogenaamd niet als probleem of als een kleiner probleem werd gezien, wat de huidige zorgen er over verdacht moet maken.

2. Complottheorieën

Volgens het UNDP proberen complottheorieën over klimaatverandering om klimaatwetenschap, klimaatbeleid en activisten te delegitimeren door te beweren dat ze een verborgen agenda hebben. In *De Twijfelbrigade* worden complot-sceptici beschreven als een subvariant van motief-sceptici, die de intenties achter de klimaatwetenschap betwijfelen. Complotbeweringen hebben we onderverdeeld in twee brede categorieën: hoe het complot in zijn werk zou gaan (inclusief het financieren van klimaatactivisten en het onderdrukken van rebellie

tegen het complot) en maatregelen die de verborgen agenda vormen die moet worden doorgedrukt.

2.1 Klimaatverandering is een complot | 24 beweringen

Net zoals klimaatontkenning komen complottheorieën over klimaat in verschillende smaken, waarvan beweringen dat weerrampen expres worden veroorzaakt het vaakst voorkomen in onze selectie: 10 keer.

Hier, hier, hier, hier en hier wordt beweerd dat diverse bosbranden expres zijn aangestoken, terwijl het in werkelijkheid bijvoorbeeld gaat om helikopters die de branden juist moeten blussen of om gecontroleerde branden die erger moeten voorkomen. In vier andere gevallen (hier, hier, hier en hier) wordt beweerd dat overstromingen of zware regenbuien expres werden veroorzaakt door middel van cloud-seeding of door schepen die zogenaamd van het High Frequency Active Auroral Research Program (HAARP) zouden zijn, een onderzoeksprogramma van de Universiteit van Alaska dat vaak het mikpunt is van complottheorieën. Ook was er een bericht dat de overstromingen in Valencia van eind 2024 veroorzaakt zouden zijn door het expres vernietigen van dammen, wat weer verbonden werd aan HAARP.

Het idee lijkt te zijn dat kunstmatige rampen worden gecreëerd om mensen bang te maken voor klimaatverandering. Een andere categorie complottheorie is dat cijfers en beeld over de opwarming expres worden aangedikt om mensen bang te maken, waar we zeven beweringen over vonden. Zo werd ten onrechte beweerd dat meetmethoden van aardobservatieprogramma's voor temperatuur zijn veranderd, waardoor nu hogere temperaturen dan vroeger worden gerapporteerd. Het KNMI ontving een vergelijkbare beschuldiging van

opiniepeiler Maurice de Hond: gegevens over oude hittegolven zouden verwijderd zijn om te doen lijken dat hittegolven nu vaker voorkomen dan vroeger. Het ging om een correctie van historische meetgegevens om die data vergelijkbaar te maken met recente. We vonden ook vijf berichten die beweren dat weerkaarten tegenwoordig alarmistischere kleuren gebruiken dan vroeger om klimaatangst te kweken. De geciteerde gevallen berusten op selectieve voorbeelden, beeldmanipulatie of zijn oorspronkelijk satire.

Een andere variant is dat milieuorganisaties zoals Extinction Rebellion of Milieudefensie worden betaald door de overheid: direct via subsidies, of via dwangsommen, omdat de regering expres niet komt opdagen bij rechtszaken. Hier kwamen we vier berichten over tegen. Ook beweerde Thierry Baudet (FvD) dat de Postcode Loterij Extinction Rebellion financiert en vonden we een bericht dat klimaatactiviste Greta Thunberg onterecht afschildert als een PR-pop van een Zweedse start-up.

De laatste variant gaat over rebellie tegen het zogenaamde klimaatcomplot: een bericht dat beweert dat de politie zonder reden optreedt tegen een man die afstapt op een snelwegblokkade van Extinction Rebellion. Daar is weggelaten dat de man zich agressief gedroeg tegenover de politie. Ook klopt het niet dat Angolezen zonnepanelen sloopten omdat ze de 'klimaatgekte' zat waren. Ze deden dat omdat ze niet betaald kregen voor de bouw ervan.

2.2 Klimaat als excuus voor impopulaire maatregelen | 16 beweringen

Beweringen van deze variant gaan over de inhoud van de verborgen agenda die zogenaamd achter klimaatverandering schuilt. Klimaat wordt in deze berichten door regeringen en andere machthebbers gebruikt als een smoes om impopulaire, repressieve en soms zelfs dodelijke maatregelen door te drukken. De specifieke maatregelen in het nepnieuws lopen sterk uiteen.

Hier vonden we zes algemene voorbeelden van. De Verenigde Naties zouden een creditcard die niet boven een bepaalde CO2-limiet kan kopen willen introduceren (het ging in werkelijkheid om een initiatief van twee bedrijven), in het Verenigd Koninkrijk zou er een proef geweest zijn met een koolstofkredietstelsel waarbij burgers maximaal 20 kilo CO2 per dag mogen uitstoten, een Belgische minister zou hebben voorgesteld om een maximumtemperatuur van 15 graden op thermostaten in te stellen (bron: een nep-kop die oorspronkelijk satirisch bedoeld was), grote Europese steden zouden vlees en privéauto's willen verbieden voor het klimaat, voormalig Amerikaans klimaatgezant John Kerry zou hongersnood een prima oplossing vinden voor klimaatverandering, en de voorzitter van de Europese Centrale Bank Christine Lagarde zou contant geld willen afschaffen om onze ecologische voetafdruk te verkleinen.

In zes andere berichten worden de impopulaire maatregelen voorgesteld door figuren en instellingen die vaker het mikpunt zijn van complottheorieën, zoals Microsoft-oprichter Bill Gates en het World Economic Forum (WEF). Gates zou vaccins willen maken om de bevolking te verminderen en achter het

controversiële additief Bovaer voor koeienvoer zitten. Het WEF zou zich tegelijkertijd schuldig maken aan het opleggen van voedselbeperkingen, het promoten van broodjes poep, het afslachten van miljoenen katten en honden en het pleiten voor nieuwe lockdowns, allemaal in de naam van het klimaat.

In drie andere berichten wordt geen specifieke dader aangewezen voor het complot. In een bericht wordt gesproken van het Human Meat Project waarin mensenvlees verkocht zou worden, onder andere om het klimaat te redden, maar het gaat daadwerkelijk om een kunstproject. Hier wordt alleen genoemd dat er een vage “ze” achter schuilt die ook achter het normaliseren van pedofilie zouden zitten, iets waar elites vaker van beschuldigd worden in complottheorieën.

Verder zou klimaatbeleid een leugen zijn om een grote welvaartsoverdracht van industriële landen naar het globale zuiden te bewerkstelligen en in dat kader werd onterecht beweerd dat India 100 miljard dollar zou hebben opgeëist als compensatie voor klimaatverandering, tijdens de klimaatop in Bakoe van 2024. Dat bedrag was echter het geld dat ontwikkelde landen aan ontwikkelingslanden hadden moeten geven volgens eerdere overeenkomsten. Ten slotte bestaan ‘eco-koeien’, waarbij kijkgaten naar de maag het direct en gereguleerd voeren van de dieren moeten faciliteren, niet. De kijkgaten hebben niets met klimaat te maken en dienen voor onderzoek naar spijsvertering.

3. Klimaatuitstel

Klimaatuitstel wordt door het UNDP beschreven als een strategie die het bestaan van klimaatverandering erkent, maar als doel heeft om actie ertegen te verhinderen en te vertragen. Zulke beweringen verdelen we in twee categorieën: het zwartmaken van klimaatmaatregelen en het zwartmaken van de beleidsmakers en klimaatactivisten die de maatregelen uitdragen.

3.1 Maatregelen helpen niet of zijn schadelijk | 24 beweringen

We vonden 24 voorbeelden van beweringen die de aanval openen op klimaatmaatregelen. Ze benadrukken hun overdreven ineffectiviteit of niet-bestaande, nadelige gevolgen.

Over windmolens wordt van alles beweerd. Zo zouden windmolens op zee zorgen voor hevige regenval op land, mensen letterlijk ziek maken, meer CO₂ uitstoten en energie verbruiken dan ze opleveren, het zware broeikasgas zwavelhexafluoride uitstoten, verantwoordelijk zijn voor de dalende populatie van noordkapers in de zeeën rond de Verenigde Staten en bespoten worden met vliegtuigbrandstof als ze bevriezen.

Ook elektrische voertuigen moeten het in het nepnieuws ontgelden. Er wordt onterecht beweerd dat ze snel leeg zijn bij koud en warm weer, dat ze gevaarlijk zijn omdat ze snel vlam vatten, dat het opwekken van hun elektriciteit net zoveel CO₂ uitstoot als benzine- en dieselauto's, dat hun elektriciteit wordt opgewekt door diesel, dat de productie ervan meer CO₂ uitstoot dan de productie van een benzineauto en dat benzineauto's schoner zijn.

Verder ligt het eerder genoemde additief Bovaer voor rundveevoer, dat methaanuitstoot van koeien vermindert, ook vaak onder vuur. Zo zou het schadelijk zijn voor koeien terwijl methaan niets met klimaatverandering te maken zou hebben, niet goedgekeurd zou zijn voor veevoer in de EU en zou melk van koeien die het eten onvruchtbaarheid veroorzaken en kankerverwekkend zijn.

Daarnaast blijven er nog wat overige claims over: warmtepompen zouden vreselijk vervuילend zijn door het R-32-gas dat ze bevatten, niet bestand zijn tegen koud weer, het terugdringen van vleesconsumptie zou niets uitmaken voor klimaatverandering, zou je een herbruikbare zak 1000 keer moeten hergebruiken om de CO₂-uitstoot van een wegwerpzakje te evenaren, zou het verbranden van autobanden in Koeweit het terugdringen van koeienuitstoot teniet doen en probeerde de Belgische vleessector met een ‘factcheck’ de reductie van broeikasgassen bij een veganistisch dieet te bagatelliseren. In het meest extreme geval wordt beweerd dat het bestrijden van CO₂-emissies in principe schadelijk zou zijn: als we niets meer uitstoten, zouden planten massaal afsterven.

De onderliggende boodschap is steeds hetzelfde: het is op zijn best nutteloos en op zijn ergst nadelig om maatregelen te nemen tegen klimaatverandering, dus is het het beste om bij de oude manier van doen te blijven.

3.2 Zwartmaken van klimaatactivisten en beleidsmakers | 15 beweringen

Naast het zwartmaken van maatregelen tegen klimaatverandering, worden mensen die er tegen strijden ook op verschillende manieren op de hak genomen.

Een voorbeeld dat relatief vaak voorkomt is klimaatactivisten neerzetten als hypocriet omdat zij na hun protesten een boel zwerfafval zouden achterlaten, wat natuurlijk slecht is voor het milieu. Daar vonden we deze drie voorbeelden van. Verder zou de elektriciteit op het Glastonbury Festival waar Greta Thunberg in 2022 sprak, opgewekt zijn met dieselgeneratoren, en zou Thunberg vele auto's en huizen bezitten (en dus een grote klimaatvoetafdruk hebben). Daarnaast zou een AI-video waarin een klimaatactivist zegt dat werken slecht is voor het klimaat moeten bewijzen dat klimaatactivisten lui zijn. Of ze zouden gevaarlijk zijn: aan berichtgeving van Nederlandse media uit 2022 dat een medische vlucht met een patiënt aan boord moest wijken door een klimaatprotest op Schiphol, zaten nogal veel haken en ogen. In een ander, bizar bericht, stond onterecht dat Greta Thunberg letterlijk CO2 kan zien.

Beleidsmakers die zich inzetten voor klimaat worden op dezelfde manier bekritiseerd met nepnieuws. Twee berichten beschuldigen politici die naar klimaattoppen reizen van hypocrisie, omdat zij dat zouden doen met vervuilende privéjets. In het geval van de voormalige Spaanse minister Teresa Ribera reed ze met de auto en in het geval van de klimaattop van 2022 in Egypte werden tien keer zoveel privévluchten naar de steden Sharm el Sheikh en Caïro gemeld als er daadwerkelijk waren.

Anderzijds wordt klimaatverandering gepresenteerd als een onderwerp dat voor beleidsmakers passé is: rijke landen als de Verenigde Staten zouden de klimaattop in Bakoe van 2024 overslaan terwijl dat niet zo is, de Europese Unie wordt gepresenteerd als een achterlopend blok dat als enige de klimaatdoelstelling, van de klimaatakkoorden van Parijs nog zou volgen en de president van Azerbeidzjan zou hebben gezegd dat

de klimaatcrisis nepnieuws is, evenals Europese Commissievoorzitter Ursula von der Leyen. Zelfs Greta Thunberg zou de klimaatcrisis ontkennen. Klimaatverandering zou zo'n evidente leugen zijn dat zelfs de mensen die er tegen willen strijden, het openlijk onzin noemen.

“ 4. Overdreven klimaatenthousiasme ”

16 beweringen

Greenwashing, de vierde categorie van het UNDP waarbij bedrijven hun groene verdiensten overdrijven, kwamen we weinig tegen in onze selectie. We kunnen het wel scharen onder gevallen waarin mensen die het klimaatprobleem willen oplossen, onwaarheden verspreiden of hun behaalde resultaten overdrijven. Hier vonden we 16 voorbeelden van.

Acht verkeerde beweringen moeten de impact van ons gedrag op klimaat benadrukken: de gemiddelde hond heeft geen voedselafdruk die tien keer zo groot is als die van de mens (eerder twee keer zo groot), een enkele e-mail stoot niet zo veel CO2 uit als een plastic tasje, alle Nederlanders besparen met twee dagen in de week geen vlees eten niet net zoveel CO2 als er twee miljoen auto's van de weg zouden worden gehaald en het klopt niet dat een kwart van de Belgen hun vlieggedrag aanpast vanwege het klimaat zoals ze aangeven in een enquête, zoals blijkt uit het uitblijven van een daling van het aantal vluchten en andere enquêtes.

Verder overdreef een Belgische klimaatactiviste de winst van supermarktketen Delhaize door de winst van moederbedrijf Ahold Dehlhaize mee te rekenen. Ook overdreef ze de klimaatschade van Delhaize door de vervuiling van diens producenten ook mee te rekenen. En Nederland had niet de hoogste CO2-uitstoot van Europa in 2019 maar stond op de zesde plaats, de rijkste 20 landen ter wereld stootten niet meer dan 80 maar eerder 70 procent van alle broeikasgassen uit in 2022 en Taylor Swift was ook niet de meest vervuilende privéjetvlieger in 2023.

Drie keer werd de impact van diverse klimaatmaatregelen overdreven. Productie van biovoeding stoot niet 37 procent minder broeikasgassen uit dan traditionele landbouw, dat is een verkeerde interpretatie van een onderzoek en koolstofcompensaties zijn vaak niet genoeg om de CO2-uitstoot van vliegtuigreizen te compenseren. Greenpeace maakte in 2024 verder een manke vergelijking: een belasting op zeven van de grootste olie- en gasbedrijven zou 20 keer zo veel opleveren als het 'Climate and Loss'-fonds van de Verenigde Naties voor landen die kwetsbaar zijn voor de gevolgen van klimaatverandering. Maar het klimaatfonds ging in 2024 nog maar net van start, waardoor het makkelijk is om aan een hoger bedrag te komen.

In de politiek vonden we drie gevallen waarin de eigen verdienste overdreven wordt: het klopt niet dat de belastingbetaler de opruimkosten van kernafval moet betalen zoals GroenLinks in 2021 beweerde. In principe betaalt de vervuiler nog steeds en wordt in de bewering geen rekening gehouden met de kosten van het slopen van kerncentrales. Ook beweerde de Leidse tak van GroenLinks dat de partij verantwoordelijk was voor CO2-reductie in de stad

tussen 2015 en 2019. Dat was eerder te danken aan landelijke verduurzaming en bovendien zat GroenLinks in die jaren niet eens de hele tijd in de coalitie. En de Belgische landbouw is niet de meest duurzame ter wereld zoals minister van Landbouw Jo Brouns beweert, want dat is gebaseerd op onderzoek dat maar over één sector gaat.

Ten slotte wordt klimaatverandering in twee gevallen onterecht als oorzaak aangewezen voor bepaalde zaken: overgewicht en verzakkende huizen in Amsterdam circa 2009.

“5. Oorsprong en verspreiding”

Volgens een onderzoek naar wetenschappelijke studies over klimaatontkenning, werden mis- en desinformatie over klimaat in de literatuur voor het eerst genoemd in de jaren negentig van de vorige eeuw. Ze werden vooral verspreid vanuit de olieindustrie, om de belangen daarvan veilig te stellen. In 1999 werd in onderzoek al geschreven dat desinformatiecampagnes over klimaat kennis over het onderwerp in de weg stonden. Aan de andere kant werden er veel verschillende begrippen op één hoop gegooid onder de termen misinformatie, desinformatie en ontkenning. Onderscheid tussen de verschillende smaken van misinformatie werd niet gemaakt.

De Groene Amsterdammer publiceerde in 2021 een reconstructie van klimaatverslaggeving van de voorafgaande twintig jaar en daarin lezen we dat er sinds 1989 al over het klimaat geschreven werd.

Argumenten van klimaatsceptici werden in de jaren 2000 ontkracht, maar soms kwamen ze in de krant ook aan het woord om een tegengeluid te geven. Het echte klimaatdebat zou pas losbarsten in 2006, toen de film *An Inconvenient Truth* van de Amerikaanse politicus Al Gore uitkwam, aldus De Groene. Vanaf toen werd er in Nederlandse kranten een stuk meer geschreven over klimaat.

In 2009 was er ook sprake van Climategate, toen e-mails van leden van het VN-klimaatpanel IPCC openbaar werden. Daarin werd met dedain gesproken over dissidente stemmen. Daarop volgend werd bekend dat twijfelachtige bronnen waren gebruikt voor een rapport van het IPCC. Jan Paul van Soest vertelt in De Groene dat dit eerder een gerichte aanval op het IPCC was die vooral uit ruis bestond volgens later onderzoek. Naomi Oreskes vertelde tegen Trouw dat zij 2010 als een eind zag van een tijd waarin klimaatontkenning klimaatactie vertraagde. Tussen 2009 en 2012 was er volgens het artikel van De Groene wel een opleving van klimaatsceptische geluiden in Nederlandse kranten. De periode 1990 tot 2012 zouden we kunnen zien als de eerste golf van desinformatie over klimaat, waarin het bestaan van de klimaatcrisis en de oorzaken daarvan ontkend werden. Vanaf 2010 zien we internationaal meer aandacht voor het klimaat, wat regelrechte ontkenning lastig maakte.

De tweede golf is van de afgelopen jaren en onderscheidt zich door een verschuiving van regelrechte ontkenning, trend-scepsis, naar andere smaken van klimaatontkenning. In eerder genoemd onderzoek staat ook dat obstructionisme, oftewel het frustreren van klimaatmaatregelen, nu het dominante narratief is in de misinformatie. Dat lezen we ook in een onderzoeksrapport [\[pdf\]](#) van het Center for

Countering Digital Hate, waarin wordt gesproken van een verschuiving van “Old Denial” naar “New Denial”. Dat gaat hand in hand met het verschijnen van theorieën dat weerrampen worden veroorzaakt als deel van een klimaatcomplot, volgens een ander onderzoeksrapport [\[pdf\]](#) van de organisatie. De beweringen die wij vonden passen vooral binnen deze tweede golf.

In zijn boek *Wat Iedereen Zou Moeten Weten van Klimaatverandering* [\[pdf inkijkexemplaar\]](#) schrijft klimaatwetenschapper Bart Verheggen in het eerste hoofdstuk over het klimaatdebat en heeft hij het over wie de twijfelaars zijn. Hij benoemt de olie industrie, die vooral in de Verenigde Staten denktanks financiert die veel desinformatie de wereld in brengen. De denktanks worden ook genoemd in *De Twijfelbrigade* en Oreskes trekt een vergelijking met de tabaksindustrie, die zijn winsten veilig stelde door twijfel te zaaien over de wetenschap achter de schadelijkheid van sigaretten. Toch zitten de olie industrie en de klimaatsceptici niet altijd op een lijn: Shell nam bijvoorbeeld afstand van het klimaatontkennende gedachtegoed van stichting Clintel in de rechtszaak tegen Milieudefensie.

En niet elke klimaatscepticus wordt betaald door de olie industrie, zoals Verheggen aangeeft. Volgens hem is politieke ideologie de belangrijkste factor in kritiek op klimaatwetenschap. Die kritiek is dan vaak uiting van angst voor klimaatbeleid en de aversie tegen de oplossingen voor het klimaatprobleem. Dat komt overeen met iets wat naar voren komt in het interview met Oreskes: dat klimaat net zoals culturele vraagstukken zoals ras en gender als ‘woke’ wordt bestempeld door critici.

De onwaarheden die we bij Nieuwscheckers de afgelopen maanden checkten, kwamen vooral van een relatief kleine groep sociale mediagebruikers die in dit kader passen. Naast klimaat maken zij zich bijvoorbeeld druk over de 'genderideologie' en 'massaimmigratie'. Dit komt overeen met de onderzoeken van het Center for Countering Digital Hate, waaruit blijkt dat de Amerikaanse complotdenker Alex Jones veel desinformatie over klimaat de wereld in helpt via sociale media. Hij heeft bijvoorbeeld een groter bereik dan traditionele nieuwsmedia. Maar ook zij spelen een rol in de verspreiding door een platform te bieden aan klimaatsceptici om een tegengeluid te laten horen, zoals bijvoorbeeld Verheggen en het artikel in De Groene aangeven.

Hier en daar zien we in de politiek zelf ook promotie van onwaarheden over klimaat: bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2025 had de PVV in het partijprogramma staan dat windmolens mensen ziek maken en is het klimaatstandpunt van Forum voor Democratie een combinatie van effect-scepsis en klimaatuitstel. Maar over het algemeen zagen we in de politiek de afgelopen maanden weinig terug van misinformatie over klimaat. Dat heeft wellicht te maken met het feit dat er sprake was van het kerstreces en dat er de afgelopen jaren andere crisissen in de schijnwerpers stonden zoals de oorlog in Oekraïne, de oorlog in Gaza en recent ook de pogingen van Donald Trump om Groenland in te lijven. De Groene concludeerde in 2021 al dat een onderwerp als klimaatverandering, dat zich over een langere tijd voltrekt, de kop in wordt gedrukt als een andere crisis zich aandient.

Overzicht factchecks en artikelen van Nieuwscheckers voor Deep Dive 2

1. Vulkanen zijn een bescheiden bron van CO2 in vergelijking met de mens
2. De afname van het aantal klimaatdoden zegt weinig over klimaatverandering
3. Hoewel de mens slechts zorgt voor 3,6% CO2 in de atmosfeer, warmt de aarde er wel door op
4. Elektrische Amazonewagens worden opgeladen met dieselgenerator op winterse dag

Verslag onderzoeksproces Deep Dive 2

Voor het vinden van onderwerpen voor factchecks binnen de Deep Dive werd vooral gekeken op sociale media. Zoals in het artikel al werd aangegeven, staat het onderwerp klimaat het laatste jaar niet in de schijnwerpers: in de politiek ging het in de maanden december en januari niet over klimaat, waar het kerstreces bovenop kwam. De beweringen van sociale media kwamen vooral van een kleine groep gebruikers die behalve over klimaat ook veel post over onderwerpen zoals gender en migratie. Voor het bredere overzicht van desinformatie over klimaat is dezelfde methode gehanteerd als bij de migratie Deep Dive: materiaal zoeken in de BENEDMO-database, op de eigen Nieuwscheckers website en wat er was verzameld voor de nieuwsbrief. Eveneens is er geselecteerd op factchecks die claims als onwaar of ongenueanceerd beoordelen, want alleen in zulke gevallen is er sprake van desinformatie.

De verzameling factchecks is geanalyseerd en ingedeeld op basis van het United Nations Development Program (UNDP) en de grootste categorie daarbinnen, klimaatontkenning, is verder ingedeeld op basis van het boek *De Twijfelbrigade*. De categorie 'overdreven klimaatenthousiasme' kwam niet in de bestaande literatuur naar voren en hebben we zelf opgenomen voor onwaarheden die klimaatverandering niet tegenspreken, maar juist te sterk uitdragen. Het stuk over oorsprong en verspreiding is gebaseerd op onderzoeken en artikelen van andere media en een gesprek dat Nieuwscheckers voerde met Milieudefensie. Daarin werd gesproken over een verschuiving van klimaatontkenning naar narratieven waarin getwijfeld wordt aan de invloed van de mens, iets wat ook elders beschreven wordt.

Bij deze Deep Dive was het een uitdaging om beweringen te verzamelen die gechecked konden worden, deels omdat de politiek niet actief was deze periode en deels omdat veel beweringen al vaker gedaan en gecheckt zijn. Verder was er veel meer materiaal om te analyseren en in te delen dan bij de migratie Deep Dive, wat een uitdaging vormde. Hierom is voor de analyse over klimaatgerelateerde onwaarheden gekozen voor een structuur die meer weg heeft van een artikel dat lijkt op een vorig jaar gepubliceerd verhaal over de desinformatiecampagne tegen de Oekraïense president Zelensky, dan de analyse van migratie gerelateerde onwaarheden.

Nieuwscheckers schrijven normaliter niet over klimaat, wat hier en daar wat problemen opleverde. Bij de factcheck over de hoeveelheid CO2 die vulkanen uitstootten werd er een rekenfout gemaakt, waarbij de hoeveelheid koolstof verward werd met de hoeveelheid CO2 die vulkanen uitstoten. Het artikel is een dag na publicatie aangepast, alhoewel het de conclusie niet veranderde. Bij de factcheck over het aantal klimaatdoden is ook na publicatie iets meer nuance toegevoegd aan een sectie waarin werd geschreven dat het aantal weerrampen is toegenomen.

